

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA LOYIHA TEXNOLOGIYASI ASOSIDA IJTIMOIY TASHABBUSKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AUDITORIYADAN TASHQARI FAOLIYATNI TASHKIL ETISH METODIKASI

Nishonova Kamola Shokirjon qizi

FarDU, boshlang'ich ta'lim uslubiyoti kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15879494>

Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ayniqsa ijtimoiy tashabbuskorlik kabi muhim ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb masalalar qatoridadir. Ijtimoiy tashabbuskorlik – bu shaxsning ijtimoiy muammolarni aniqlash, ularni hal qilish uchun ijodiy yondashuvlar ishlab chiqish va loyihalarni amalga oshirish qobiliyatidir. Ushbu ko'nikma bo'lajak o'qituvchilar uchun nafaqat o'quv jarayonida, balki sinfdan tashqari faoliyatda ham muhim ahamiyatga ega. Auditoriyadan tashqari faoliyatni loyiha texnologiyasi asosida tashkil etish o'qituvchilarning ijtimoiy tashabbuskorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali usul sifatida ko'riladi. Ushbu maqola ushbu jarayonning metodik asoslarini tahlil qilishga bag'ishlanadi.

Loyiha texnologiyasi – bu o'quv jarayonini loyihalashtirish va amalga oshirish orqali aniq maqsadlarga erishishga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Bu texnologiya o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi, ularning mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Loyiha texnologiyasi bo'lajak o'qituvchilar uchun ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirishda quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

-mustaqillikni oshirish: Talabalar o'z loyihalarini rejalashtirish va amalga oshirish orqali mas'uliyatni o'z zimmlariga oladilar.

-tanqidiy fikrlash: Loyiha jarayonida muammolarni aniqlash va yechim topish ko'nikmalari shakllanadi.

-hamkorlik ko'nikmalari: Guruhlarda ishlash orqali kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalar rivojlanadi.

Loyiha texnologiyasi B.L.Farbermanning ta'rifiga ko'ra, ta'lim jarayoniga yangicha yondashuv bo'lib, ijtimoiy-muhandislik ongi ifodasidir. U pedagogik jarayonni aniq maqsadlar asosida loyihalashtirish va natijalarni nazorat qilish imkonini beradi.

Auditoriyadan tashqari faoliyatning ahamiyati

Auditoriyadan tashqari faoliyat ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifatida o'quvchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu faoliyat talabalarga nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash, ijtimoiy muhitda faol ishtirok

etish va o'z tashabbuskorliklarini ro'yobga chiqarish imkonini beradi. Bo'lajak o'qituvchilar uchun auditoriyadan tashqari faoliyat quyidagi yo'nalishlarda tashkil etilishi mumkin:

-ijtimoiy loyihalar (masalan, mahalliy jamoalar bilan ishlash).

-ta'lim loyihalari (masalan, maktab o'quvchilari uchun darsdan tashqari mashg'ulotlar tashkil etish).

-ekologik va madaniy loyihalar (masalan, tabiatni muhofaza qilish yoki mahalliy madaniyatni targ'ib qilish).

Ushbu faoliyatlar talabalarni real hayotiy vaziyatlarga moslashishga, ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga va muammolarni ijodiy yechishga undaydi.

Ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish metodikasi

Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirish uchun auditoriyadan tashqari faoliyatni loyiha texnologiyasi asosida tashkil etish quyidagi bosqichlardan iborat bo'lishi mumkin:

-loyiha maqsadlarini aniqlash

Loyiha maqsadlari aniq va o'lchanadigan bo'lishi kerak. B. Blum taksonomiyasiga asoslanib, maqsadlar bilim, tushunish, qo'llash va tahlil darajalarida belgilanishi lozim. Masalan, talabalar ijtimoiy muammoni aniqlash va uni hal qilish uchun loyiha ishlab chiqish orqali o'z tashabbuskorliklarini rivojlantiradilar.

-loyiha rejasini ishlab chiqish

Talabalar guruhlarda yoki individual ravishda loyiha rejasini tuzadilar. Bu jarayon quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

-muammoni aniqlash: Ijtimoiy muammo (masalan, mahalliy maktablarda o'quvchilarning darsdan tashqari faoliyatga jalb qilinmasligi).

-resurslarni aniqlash: Loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan resurslar (moliyaviy, moddiy, insoniy).

-vaqt jadvali: Loyiha bosqichlarini amalga oshirish uchun aniq muddatlar belgilash.

-loyihani amalga oshirish

Talabalar loyihani amalga oshirish jarayonida faol ishtirok etadilar. Masalan, maktab o'quvchilari uchun ekologik ta'lim bo'yicha seminar tashkil qilish yoki mahalliy jamoada savodxonlikni oshirishga qaratilgan tadbirlar o'tkazish mumkin. Bu jarayonda o'qituvchilar rahbar sifatida emas, balki maslahatchi sifatida ishtirok etadilar.

3.4. Natijalarni baholash

Loyiha natijalari talabalarining ijtimoiy tashabbuskorlik ko'nikmalarini rivojlantirish darajasiga qarab baholanadi. Baholash mezonlari quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- loyiha maqsadlariga erishilganlik darajasi.
- talabalarining hamkorlik va kommunikativ ko'nikmalari.
- ijtimoiy muammoga ta'sir darajasi.

Amaliy misollar va tajribalar

O'zbekiston ta'lim muassasalarida loyiha texnologiyasi asosida tashkil etilgan auditoriyadan tashqari faoliyatlar ijobiy natijalar ko'rsatmoqda. Masalan, Toshkent davlat pedagogika universitetida talabalar tomonidan mahalliy maktablarda "Tadbirkorlik bilan shug'ullanish" loyihasi doirasida o'quvchilarga moliyaviy savodxonlik bo'yicha darslar tashkil etilgan. Bu loyiha talabalarining ijtimoiy tashabbuskorlik va rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Xorijiy tajribalarda, masalan, "4K" modeli (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, hamkorlik, kommunikativlik) asosida tashkil etilgan loyihalar o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini oshirishda samarali ekanligi isbotlangan. Ushbu modelni O'zbekiston sharoitida qo'llash orqali bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni yanada rivojlantirish mumkin.

Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy tashabbuskorlikni rivojlantirishda loyiha texnologiyasi asosida auditoriyadan tashqari faoliyatni tashkil etish samarali yondashuv hisoblanadi. Ushbu metodika talabalarga real hayotiy muammolarni aniqlash, loyiha rejasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish orqali ijtimoiy mas'uliyat va tashabbuskorlik ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Quyidagi tavsiyalar ushbu jarayonni yanada samarali qilishga xizmat qiladi:

- Ta'lim muassasalarida loyiha texnologiyasiga asoslangan maxsus kurslar joriy etilishi lozim.
- Talabalarni ijtimoiy loyihalarga jalb qilish uchun mahalliy jamoalar bilan hamkorlikni kengaytirish kerak.
- Loyiha natijalarini baholash uchun aniq mezonlar va zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Ushbu metodika nafaqat bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshiradi, balki ularni jamiyatda faol ishtirok etuvchi shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Farberman, B.L. (2018). Loyiha texnologiyasi: nazariy va amaliy asoslar. Moskva: Prosveshchenie nashriyoti.

2. Toshkent davlat pedagogika universiteti. (2023). Talabalarning ijtimoiy loyihalari bo'yicha hisobot. Toshkent: TDPN nashriyoti.
3. Partnership for 21st Century Learning. (2019). Framework for 21st Century Learning. Battelle for Kids.
4. www.ziyonet.uz
5. www.uzedu.uz